

Mælkeproduktionen under Krigen.

Af Statskonsulent A. P. Hansen.

Efter at den europæiske Krise nu har staaet paa i $\frac{3}{4}$ Aar, og i den Tid vendt op og ned paa en Mængde Værdibegreber, ogsaa indenfor vort Samfund, vil det forekomme ganske naturligt, at der blandt de mange Spørgsmaal af økonomisk Art, som er Genstand for Drøftelse, ogsaa findes ét gaaende ud paa, hvorledes nu Mælkeproduktionen her i Landet har været stillet i den forløbne Tid siden Krigens Udbrud. Dette er saa meget mere naturligt nu, da Kreaturerne forlader Stalden, for, som det maa haabes, i de kommende Maaneder at kunne hente saa rigelig Ernæring paa Marken, at det i Vinter ofte brændende Foderspørgsmaal i alt Fald foreløbig har fundet sin Løsning.

Hvor vidt Mælkeproduktionens Rentabilitet i alle Enkeltheder kan belyses, saaledes som det kunde være ønskelig, er vel tvivlsomt, thi der klæber adskillige Mangler ved de Oplysninger, som paa nærværende Tidspunkt staar til Raadighed, de er navnlig for spredte og faa, ligesom det Grundlag, hvorpaa de støtter sig, ogsaa i mange Tilfælde kunde ønske bedre. Det ligger da ogsaa uden for disse Liniers Opgave at ville redegøre herfor, men det forhindrer ikke, at der ved Sammenligning af visse Prisforhold i den forløbne Vinter, med f. Eks. Aaret forud, kan erhverves et vist

Skøn over Mælkeriproduktionernes Stilling, som kan være til nogen Nytte nu og af Interesse at se tilbage paa i Fremtiden, thi hvorom alting er, saa har det vistnok aldrig været klarere belyst, hvor stærkt disse Produktioner griber ind i vort Lands Økonomi, end netop i den sidst forløbne Vinter, thi de Anstrængelser som har maattet udfoldes for at overvinde de mange og forskelligartede Vanskeligheder, som f. Eks. Brændsels- og Foderstofmangel, Risiko og Besvær med Opretholdelse af regelmæssig Eksport, Vanskelighed ved Fastsættelse af Produktpriserne o. m. a., har været saa store, at de rimeligvis næppe har kunnet gennemføres overfor nogen anden Virksomhed end denne, hvor det af alle følte, at det var Landets Livsnerve, der maatte sikres, og hidtil er, trods alt, dette ogsaa lykkedes, takket være et godt og forstaaende Samarbejde mellem offentlige og private Institutioner, og forhaabentlig vil der ogsaa vedblivende fortsættes hermed, indtil en Gang roligere Forhold indtræder.

Det har imidlertid heller ikke manglet paa Røster, som i denne Forbindelse har udtalt Betæneligheder og ment at burde foreslaa Indskrænkning af Besætningerne og Overgang til større Planteproduktion, hvilket skulde give mere Sikkerhed i Driften, bedre Udbytte og mindre Afhængighed udadtil, og det er jo ogsaa muligt, at der uden Skade kunde gøres noget i saa Henseende, men et Spørgsmaal er det dog, om netop de nu herskende Tilstande gør det belejligt at foretage betydende Forandringer i den almindelige Landbostands Driftsplan, thi Fremtidsudsigterne er dog i Øjeblikket saa langt fra afklarede, at det kun, hvis der foreligger meget tvivgende Grunde, kan anses forsvarligt at ændre væsentlig i den tilvante Driftsordning.

Saadanne Grunde maatte da udelukkende være økonomiske, eller med andre Ord, det maatte kunne siges, at Malkekvæget har været daarlige Betalere af de forhøjede Produktionsomkostninger, som Krigen har

medført. Et fuldgyldigt Bevis for eller imod dette kan vel som foran anført vanskelig fremlægges, men af de Oplysninger, som kan fremskaffes, er det dog muligt at foretage en vis Sammenligning mellem f. Eks. Tidsrummet fra 1. August 1914 til 1. Maj 1915, og det samme Tidsrum Aaret forud, idet der som Grundlag benyttes Mælkemængde, Foder- og Produktpriser samt mulig andre Driftsudgifter af Betydning.

Over Mælkemængden foreligger der ikke bestemte Talstørrelser, som er offentlig tilgængelig, men ved Forespørgsler hos Mejerierne i Landets forskellige Egne kan dog et ret paalideligt Skøn dannes, og det kan da siges, at Mælkemængden i den forløbne Vinter har været omkring 8 pCt. lavere end i Vinteren 1913—14, men det er flere Steder fra betonet, at Mælkemængden i Vinteren 1913—14 var større end Aarene forud. Aarsagerne til den mindre Mælkemængde er naturligvis dels, at Besætningerne mange Steder er formindskede noget ved Salg og dels, at der er fodret mindre stærkt, saavel paa Grund af de høje Kraftfoderpriser, som fordi der adskillige Steder var en mindre Avl af Grovfoder end normalt. Samtidig oplyses det dog, at Forbruget af Mælk til 1 kg Smør er kendelig lavere end Aaret forud. Fra disse her nævnte Forhold findes dog Undtagelser f. Eks. paa Lolland, hvor Mælkemængden mange Steder har været fuldt paa Højde med tidligere Aar, men samtidig er Forbruget heller ikke gaaet ned. Det er da sikkert den gode Høst paa Lolland, der her spores. Iøvrigt har naturligvis ogsaa den optrædende Mund- og Klovesyge sin Del af Skylden for Nedgang i Mælkemængde.

Har Mælkemængden end saaledes i det store og hele været mindre, saa tør det dog vistnok samtidig antages, at Mælkeudbyttet pr. anvendt Foderenhed ikke har været mindre, thi Overfodring har næppe fundet Sted, og det er da sandsynligvis ogsaa de mindst yde-dygtige Dyr i Besætningerne, som er solgt fra, da dette jo har kunnet gøres til gode Priser.

Foder- og Produktpriser har i Henhold til de i Ugebladene offentliggjorte Prisberetninger stillet sig omtrent som følgende tabellariske Oversigt viser, gældende for de tidligere nævnte Tidsrum:

| Tid | Pris i Ore | | | | | | |
|--|----------------|-------|-------|---------------|-------------------|-------|------|
| | Foderstoffer | | | | | | |
| | Olie- kager | Klid | Majs | Foder- byg | Melasse- foder | Hø | Halm |
| $\frac{1}{8}$ 1914— $\frac{1}{5}$ 1915 | 18.50 | 15.60 | 18.60 | 20.70 | 14.52 | 10.50 | 7.25 |
| $\frac{1}{8}$ 1913— $\frac{1}{5}$ 1914 | 13.70 | 10.60 | 10.60 | 11.10 | 8.94 | 5.75 | 3.65 |
| Stigning pr. kg | 4.80 | 5.00 | 8.00 | 9.60 | 5.58 | 4.75 | 3.60 |
| do. i pCt. | 35.0 | 47.3 | 75.5 | 86.5 | 62.4 | 82.6 | 99.0 |

Tabellen viser meget stærke Svingninger i Prisen for alle de anførte Varer. Værdien af Sødælken er udregnet paa Grundlag af Smør- og Ostepriserne, og efter et Forbrug af 25 kg Mælk til 1 kg Smør, og 13.5 kg Skummetmælk til 1 kg Ost, dette sidste er normalt vel lavt, men da Osten hele Vinteren er solgt i aldeles frisk Tilstand, saa er det dog forsvarligt, og desuden er Vallen ikke sat i Værdi, saa den anførte Sødælksværdi er snarest noget for lav, navnlig for den sidste Perodes Vedkommende.

Hø- og Halmpriserne er københavnske Torvepriser og kan saaledes aldeles ikke komme i Betragtning i al Almindelighed, dels kan de jo ikke opnaas af andre end de faa, der er heldig beliggende, og dels kan en Kvægbesætning selvfølgelig ikke honorere saadanne Priser, men de er medtagne her for at vise den enorme Stigning, som har fundet Sted ogsaa for disse Varers Vedkommende.

Et Forsøg paa ud fra disse Tal at belyse Balance-Forholdet i Mælkeproduktionen i den sidste Periode

sammenlignet med den første, kan maaske lettest gøres ved f. Eks. at tage enkelte Dyr i begge Perioder. Tænk man sig saaledes 3 Malkekøer i begge Perioder modtage følgende daglige Fodermængde: 2,3 kg Olive-

| pr. kg | | | Værdi af 1 kg Sødmælk med Ostelavning | Værdi af 1 kg Sødmælk uden Ostelavning |
|-----------|--------------|--------|--|---|
| Produkter | | | | |
| Smør | Mager Ost | Flæsk | | |
| 243.60 | 54.00 | 116.00 | 13.6 | 10.7 |
| 216.80 | 25.40 | 106.30 | 10.5 | 10.5 |
| 26.8 | 28.60 | 9.70 | 3.1 | 0.2 |
| 12.4 | 112.2 | 9.1 | 30.0 | 1.9 |

kager, 1,2 kg andet Kraftfoder, 33 kg Roer, 2,5 kg Hø og 3 kg Halm; i alt ca. 9,3 kg F. E., hvoraf Kraftfoder ialt har udgjort 4,1 kg F. E. og Grovfoder 5.2 kg F. E., og at de herfor henholdsvis har malket 12,5 — 10,0 — 6,3 kg Mælk, faas følgende Forhold mellem de 2 Perioder:

| | 1913—14 | 1914—15 |
|------------------------------|-----------------------------|-----------------------------|
| Oliekager | $2.3 \times 13.70 = 31.51$ | $2.3 \times 18.50 = 42.55$ |
| Andet Kraftfoder | $1.2 \times 10.31 = 12.37$ | $1.2 \times 17.35 = 20.82$ |
| Roer | $33 \times ?$ | $33 \times ?$ |
| Hø | $2.5 \times ?$ | $2.5 \times ?$ |
| Halm | $3.0 \times ?$ | $3.0 \times ?$ |
| Kraftfoder koster | 43.88 | 63.37 |
| Eks. I. Mælk kg... | $12.5 \times 10.5 = 131.25$ | $12.5 \times 13.6 = 170.00$ |
| | $\div 43.88$ | $\div 63.37$ |
| Til Drift og Grovfoder | 87.37 | 106.63 |
| Eks. II. Mælk kg ... | $10 \times 10.5 = 105.00$ | $10.0 \times 13.6 = 136.00$ |
| | $\div 43.88$ | $\div 63.37$ |
| Til Drift og Grovfoder | 61.12 | 72.63 |
| Eks. III. Mælk kg... | $6.3 \times 10.5 = 66.16$ | $6.3 \times 13.6 = 85.67$ |
| | $\div 43.88$ | $\div 63.37$ |
| Til Drift og Grovfoder | 22.28 | 22.31 |

Det fremgaar heraf, at der til Dækning af Grovfoder og Driftsudgifter, i de 2 første Ekspl., haves henholdsvis 22 pCt. og 19 pCt. mere i sidste Periode end i første. Det tredje Ekspl. er kun medtaget for at vise, hvor langt Ydelsen skal ned for at faa det samme Beløb til Dækning af Grovfoder og Drift i begge Perioder, thi et saadant Misforhold imellem Foder og Ydelse vil selvfølgelig aldrig blive tilladt i Praxis.

Hvis der nu gaas ud fra, at Grovfoderets Produktionspris og de øvrige Driftsudgifter har stillet sig i alt væsentlig ens i begge Perioder, har der altsaa i den sidste været et ikke uvæsentlig Merudbytte, hvor Mælkeproduktionen har fundet Anvendelse til Smør- og Ostelavning. For de Mejeriers Vedkommende, som ingen Ostelavning har havt, bliver det et Spørgsmaal om Skummetmælks Værdi som Fodermiddel, og hvad den har kunnet udbringes i til Kalve og Svin. I den Udstrækning, hvori den har kunnet træde i Stedet for Kraftfoder, har den i Henhold til de anførte Priser paa »andet Kraftfoder« i de to Perioder haft Værdierne $10,31:6 = 1,72$ og $17,35:6 = 2,89$ Øre pr. kg, idet 6 kg Skummetmælk sættes lig med 1 F. E. Imidlertid er det kun en vis Del af Svinefoderet, der kan udgøres af Skummetmælk. Efter Forsøgslaboratoriets 67. Beretning har Foderet paa Elsesminde haft omtrent følgende S sammensætning: 20 pCt. Skummetmælk, 65 pCt. Kraftfoder og 15 pCt. Grovfoder, og den daglige Fodermængde ved Forsøgstiden ca. 4,20 F. E., for hvilke der opnaaedes ca. 1 kg Tilvækst.

| | | | |
|----------------------------|---|--------------------|---------------------------------|
| De 4.20 F. E. bestod af | } | 20 pCt. Mælk | = 0.84 F. E. = 5.04 kg sk. Mælk |
| | | 65 pCt. Kraftfoder | = 2.73 do. = 2.73 kg Kraftfoder |
| | | 15 pCt. Grovfoder | = 0.63 do. = ? kg ? |
| | | 100 pCt. | 4.20 F. E. |

Gaaende ud fra de i Tabellen anførte Priser i de 2 Perioder faas:

| | 1913—14 | 1914—15 |
|----------------------------|-----------------------------|-----------------------------|
| Sk. Mælk kg..... | $5.04 \times 1.72 = 8.67$ | $5.04 \times 2.89 = 14.56$ |
| Kraftfoder »..... | $2.73 \times 10.31 = 28.15$ | $2.73 \times 17.35 = 47.36$ |
| Grovfoder »..... | ? | |
| Foder koster | 36.82 | 61.92 |
| 1 kg Flæsk koster | 106.30 | 116.00 |
| | ÷ 36.82 | ÷ 61.92 |
| Til Drift og Grovfoder ... | 69.48 | 54.08 |

Idet det forudsættes, at Fremskaffelsen af Pattegrise, Grovfoder og Driftsudgifter iøvrigt har været ens i begge Perioder, ses det, at Svinene ikke har kunnet honorere den forøgede Foderudgift i den sidste Periode, der mangler i Virkeligheden Dækning for den skummede Mælks Værdi, og for den Mælks Vedkommende, som er anvendt til Svinefoder, bør den anførte Sødælkspris altsaa nedskrives med 2,89 Øre pr. kg, saaledes at Prisen for denne bliver $13,6 \div 2,89 = 10,71$ Øre pr. kg.

I det foregaaende er stadig gaaet ud fra, at Driftsudgifterne har været lige store i begge Perioder, det er vel nok næppe helt rigtig, thi Krigen har medført, at adskillige af de Hjælpstoffer, som benyttes ved Mælkenes Oparbejdning, er stegne i Pris, det gælder saaledes Kul, Mejeripræparater o. l. Kul har i Perioden 1914—15 været ca. 55 pCt. højere, men denne Prisstigning har dog ikke ramt alle Mejerier, mange har faaet de tidligere indgaaede Kontrakter opfyldt til meget lempelige Priser. Ligeledes har Priserne paa Salt, Pergament, Smørfarve, Ostefarve og Løbe været højere, ligesom Kørsler og Lønninger ogsaa er paavirket en Smule, men disse Stigninger tilsammen har dog ikke kunnet forhøje Driftsudgifterne med mere end nogle faa Øre pr. 100 kg.

Der er da næppe Tvivl om, at Mælkeproduktionen i den forløbne Vinter har været fuldtud lige saa lønende som tidligere. Hvor den har kunnet oparbejdes til Smør og Ost, har den endogsaa givet betydelig mere,

og der synes ikke at være Grund til Forandring, thi med de nugældende Priser — ogsaa paa Flæsk — som synes at have gode Udsigter til at holde sig, vil det i Sommer blive en udmærket Forretning at producere Mælk, forudsat naturligvis at Sommerens Væjrforhold vil stille sig gunstige.

1. Juni 1915.
